

ВІКІПЕДІЯ ТА ВЧИТЕЛЬ: ГОТОВНІСТЬ ДО ВЗАЄМОДІЇ

Стаття присвячена аналізу готовності вчителів до роботи з Вікіпедією. Представлено інформацію щодо досліджень і публікацій про україномовну Вікіпедію. Проведено вибіркове опитування вчителів Рівненської області стосовно використання ними Вікіпедії у педагогічній практиці, на основі чого подані методичні рекомендації щодо залучення педагогів до підтримання та розширення україномовної Вікіпедії.

Ключові слова: Вікіпедія, вчитель, інформатизація.

Статья посвящена анализу готовности учителей к работе с Википедией. Дана информация по исследованиях и публикациях о украиноязычной Википедии. Представлен выборочный опрос учителей Ровенской области относительно использования ими Википедии в педагогической практике. На основе проведенного исследования разработаны методические рекомендации относительно привлечения педагогов к поддержанию и расширению украиноязычной Википедии.

Ключевые слова: Википедия, учитель, информатизация.

The article analyzes the readiness of teachers to work with Wikipedia. The information about research and publications on a Ukrainian Wikipedia. A sample survey of teachers Rivne region regarding their use of Wikipedia in pedagogical practice. Based on the research presented guidelines for attracting teachers to the maintenance and expansion of Ukrainian Wikipedia.

Key words: Wikipedia, teacher, information.

Постановка проблеми. Вікі-енциклопедія – одне із перспективних мережових середовищ, яке дає змогу спільними зусиллями накопичувати велику кількість освітніх веб-ресурсів. Така база даних може стати в нагоді будь-якому вчителю, учневі, викладачу чи студенту, її можна вільно використовувати в навчально-виховному процесі. Маючи у своєму розпорядженні подібний мережний простір, можна досягнути чималих успіхів.

На переконання академіка В. Грінченка, формування українського сегмента Вікіпедії є першочерговим завданням загальнонаціонального значення, і кожен український науковець повинен написати для Вікіпедії щонайменше дві-три статті [1].

У багатьох вищих навчальних закладах України написання рефератів замінили на написання статей до Вікіпедії. А як наслідок – відбувається активне знайомство студентів та викладачів вишів із Вікіпедією.

Яка ж ситуація з учителями та їх учнями? Чи мають вони бажання і можливість працювати з українською Вікіпедією? На мою думку, означені питання на сьогодні є надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вікіпедії як важливому елементу інформаційного простору України присвятили свої дослідження такі вітчизняні науковці, як В. С. Білецький, А. Ф. Луцюк, Г. Онисько, О.Шкодзінський, А. В. Макуха, Г. Г. Злобін та ін. Питання великої суспільної значущості щодо роботи зі створення та розвитку українського сегмента Вікіпедії знайшли відображення у працях В. Т. Грінченка та Т. О. Грінченко. Можливості та способи використання вікі-технології у педагогічній практиці висвітлено в публікаціях Е. Д. Патаракіна, Е. Ю. Кулик, Н. В. Дягло, Г.В.Стеценко та ін.

Аби допомогти початківцям у редагуванні Вікіпедії, у 2012 році було розроблено та випущено довідник [2]. Однак огляд науково-теоретичних джерел засвідчує, що питання *готовності педагогів до роботи з Вікіпедією* потребує подальшого розвитку.

Мета статті – з'ясувати питання готовності педагогів до роботи з Вікіпедією, запропонувати на цій основі рекомендації щодо їх залучення до підтримання та розширення україномовної Вікіпедії.

Упродовж останніх років популярність Вікіпедії у світі значно зростає. Про Вікіпедію говорять та пишуть у засобах масової інформації [3-6]; посилання на статті з неї — переважно на першому місці в Google. Але, незважаючи на це, не кожен сучасний учитель знає, що таке Вікіпедія і як із нею працювати. Тому мною було ініційовано ознайомлення слухачів Рівненського ОППО із соціальним сервісом Вікі з метою залучення педагогів до україномовної Вікіпедії. У зв'язку з цим слухачам різних категорій курсів підвищення кваліфікації вчителів Рівненського ОППО читаються лекції на тему «Педагогічний потенціал вікі-енциклопедії та її використання у навчально-виховному процесі».

Для перевірки рівня обізнаності з Вікіпедією було проведено опитування вчителів англійської мови, зарубіжної літератури, фізики, інформатики, історії. У діагностичному міні-експерименті брали участь слухачі курсів підвищення кваліфікації Рівненського ОППО, які навчалися у вересні-жовтні 2012 року (106 осіб). Було з'ясовано, що 67% із них працюють у загальноосвітніх школах, 13 – у спеціалізованих школах, 7 – у ліцеях, 6 – у гімназіях, 5 – у НВК, 2 – у ПТУ (рис. 1).

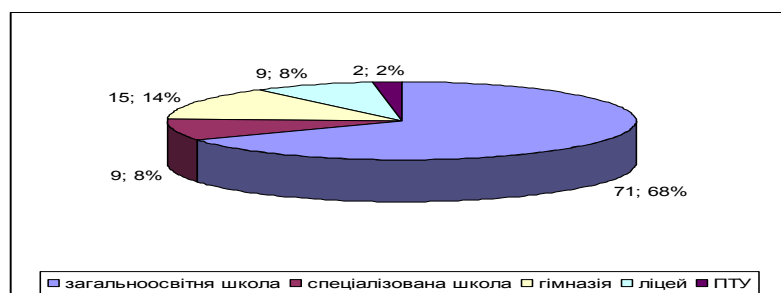

Рис. 1. Розподіл учителів, які брали участь в анкетуванні, за типом навчальних закладів

Аналіз анкет засвідчив, що більше половини учителів (54 зі 106) у своїй педагогічній діяльності використовують комп'ютерні технології (рис. 2). Слабка готовність більшості вчителів до використання веб-технологій як засобу навчання обумовлена низкою причин, зокрема: природний опір людини інноваціям, відсутність навичок роботи з комп'ютером та знань щодо використання його в навчальному процесі. Найбільш активними противниками упровадження веб-технологій у сферу освіти є педагоги з традиційним підходом до організації процесу навчання, серед яких утвердилася думка про те, що не варто використовувати щось нове, якщо традиційний підхід дає позитивні результати.

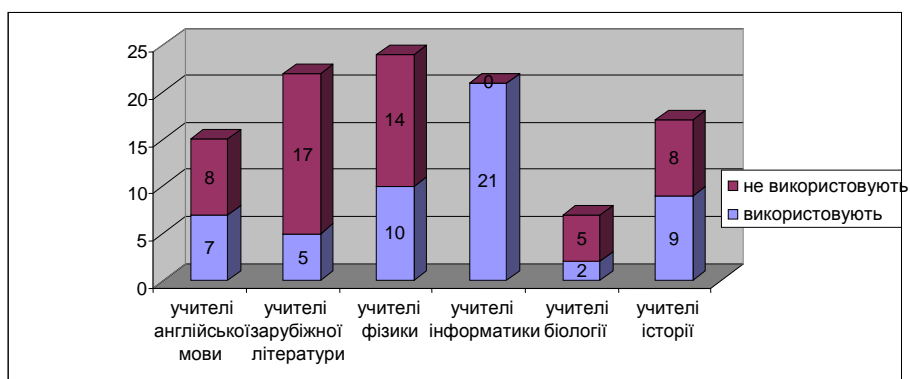

Рис. 2. Використання учителями, які брали участь в анкетуванні, комп'ютерних технологій

На рисунку 3 зазначено, як оцінюють особистий рівень роботи на комп'ютері самі вчителі. Очевидним є те, що найвищий він – в учителів інформатики, фізики, історії.

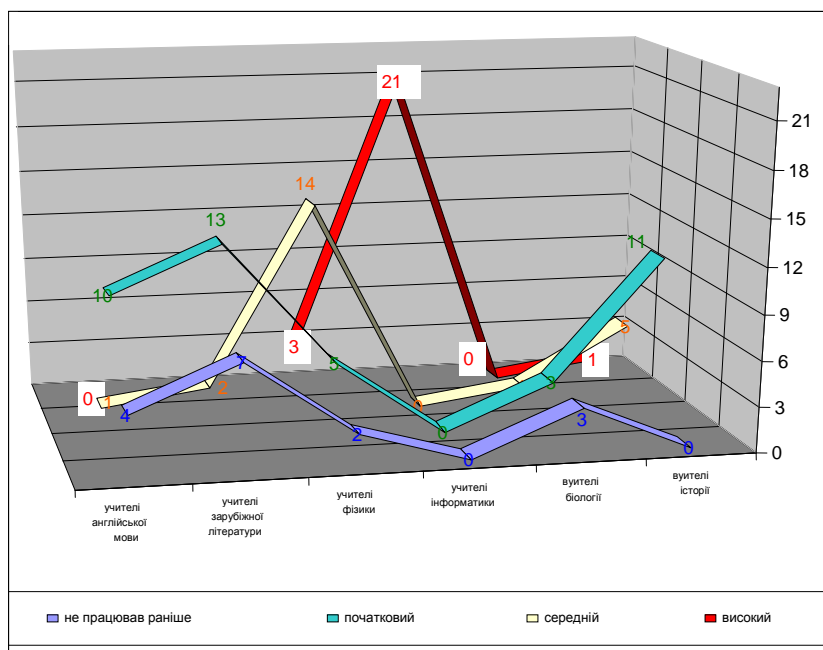
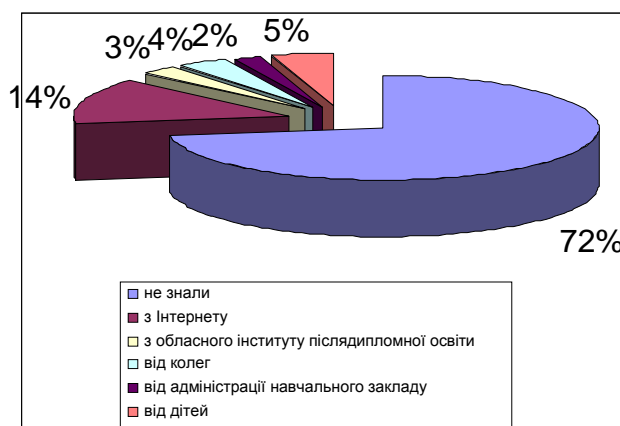

Рис. 3. Рівень роботи на комп'ютері учителів,

які брали участь в анкетуванні

Аналіз анкет дозволив простежити наступну залежність: чим більший стаж педагогічної діяльності, тим нижчий рівень його роботи на комп'ютері.

Незважаючи на те, що більшість респондентів використовують у своїй роботі мережу Інтернет, лише 28% із них до прослуховування лекцій у Рівненському ОІППО знали про соціальний сервіс Вікі та Вікіпедію зокрема (рис. 4). Педагогами було зауважено, що вперше інформацію про Вікіпедію вони отримали з мережі Інтернету та від своїх учнів.

Рис. 4. Поінформованість учителів, які брали участь в анкетуванні, про соціальний сервіс Вікі

Із 106 опитаних лише 2 використовували Вікіпедію в педагогічній діяльності до прослуховування лекції. Можливо, вчителі занепокоєні тим, що веб-ресурси вікі-енциклопедії «Вікіпедія» (<http://uk.wikipedia.org>), яку часто використовують учні для пошуку різноманітних відомостей з того чи іншого предмета, можуть бути недостовірними? Головна проблема полягає в тому, що сторінки вікі-енциклопедії редагуються великою кількістю дописувачів, а отже, достовірність вмісту такої сторінки можна поставити під сумнів. Натомість учні сприймають вікі-енциклопедію як надійне джерело інформаційних даних. Таким чином, на нашу думку, вчителі допускають помилку, не виховуючи в учнів критичного ставлення до інформаційних веб-ресурсів мережі Інтернет. Необізнаність учителів і неспроможність вирішити означену проблему можна пояснити тим, що вони не отримали належної підготовки стосовно використання освітніх веб-ресурсів.

Після лекції на тему «Педагогічний потенціал вікі-енциклопедії та її використання у навчально-виховному процесі», у ході якої вчителі ознайомилися із Вікіпедією та її «братніми» проектами, вони виявили бажання працювати з Вікіпедією та отримати додаткове навчання про соціальний сервіс Вікі (рис. 5).

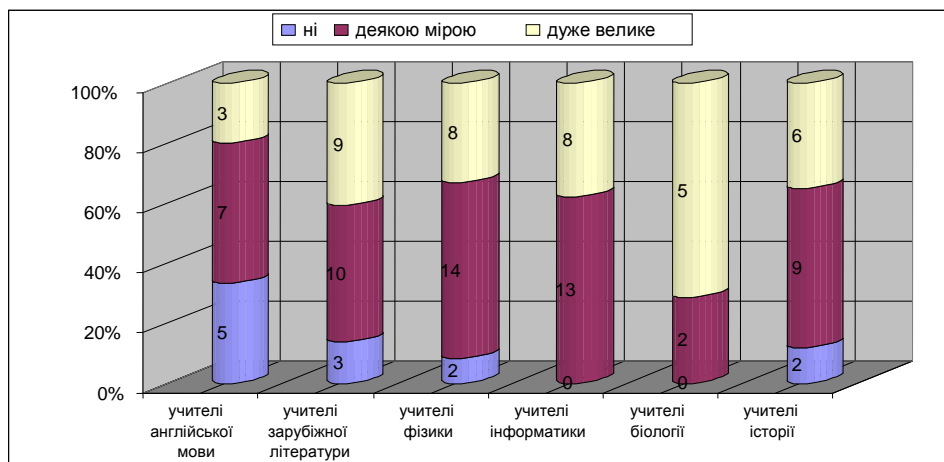

Рис. 5. Відсоток учителів, які після прослуховування лекції виявили бажання працювати з Вікіпедією

Як видно з рисунка 6, можливість використання Вікіпедії у ході навчання учнів відзначили більшість учителів.

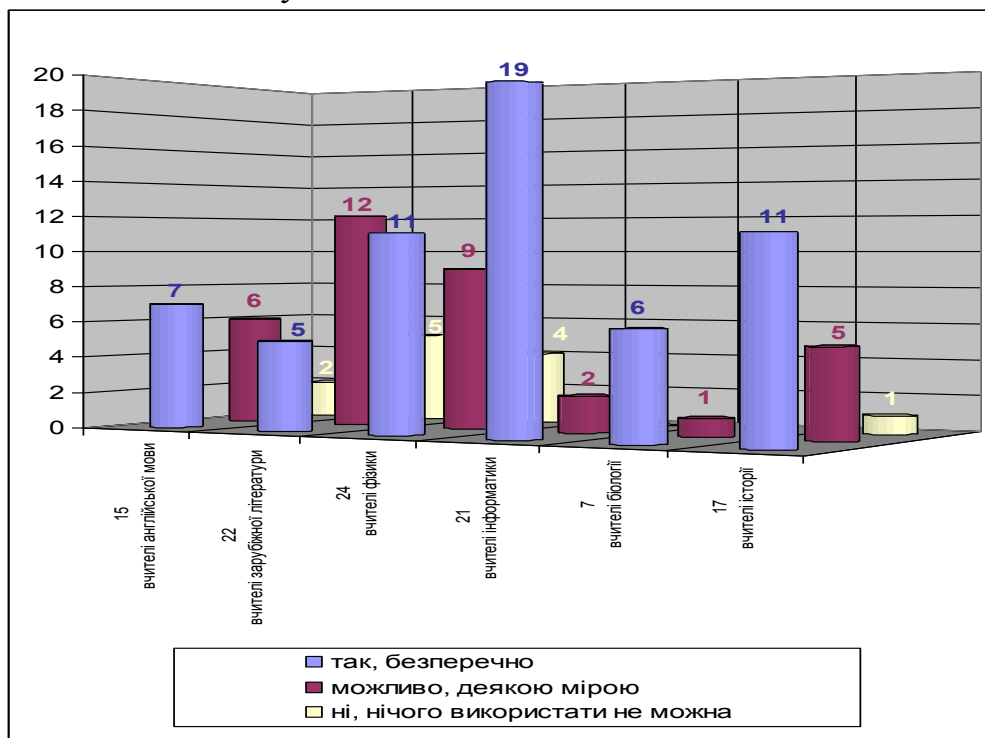

Рис. 6. Бачення вчителів щодо використання Вікіпедії у ході навчання учнів (після прослуховування лекції)

Зокрема, результати дослідження засвідчили:

- 6 із 7 учителів біології прихильно ставляться до можливості використання Вікіпедії на своїх уроках (братній проект «Віківиди» (<http://species.wikimedia.org>) та портал «Біологія Вікіпедії»).
- 19 учителів інформатики із 21 вважають за доцільне використовувати у своїй роботі розділ «Інформаційні технології Вікіпедії, мультимедійні дані вікісховища» (<http://commons.wikimedia.org>), вихідні тексти програм вікіджерел (<http://uk.wikisource.org>).

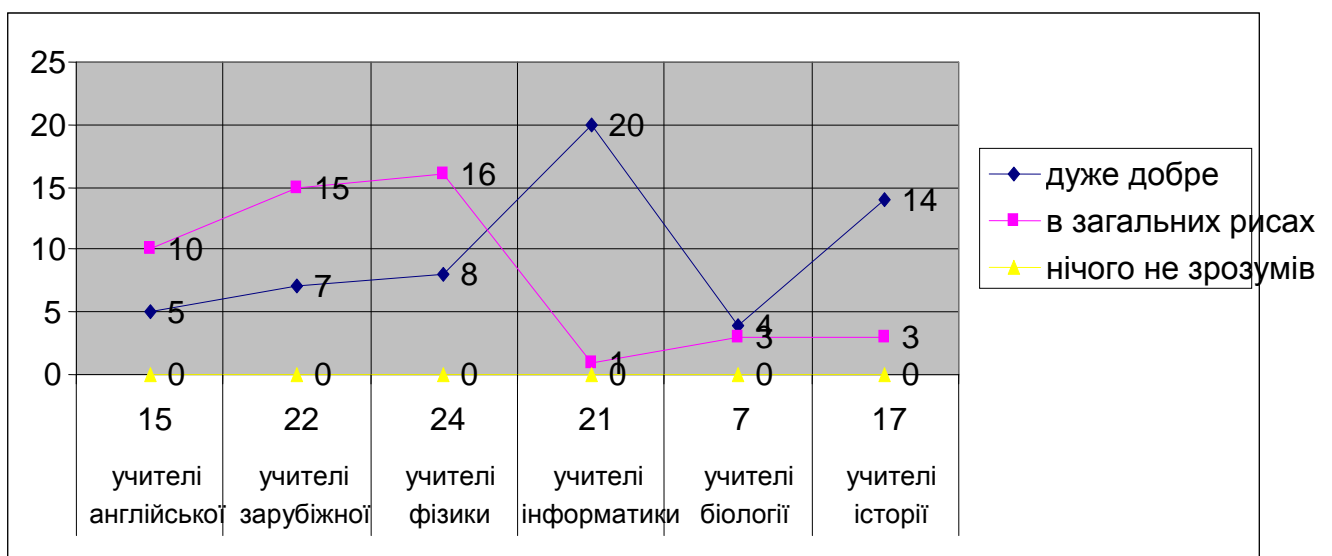
- 11 із 17 учителів історії переконані, що використовуватимуть Вікіпедію у педагогічній діяльності. Корисними для них будуть: *категорія «Історія України», портал «Історія», портал «Друга світова війна», портал «Біографії», проект «Вікіцитати» (<http://uk.wikiquote.org>) та історичні твори вікіджерел.* Варто також зазначити, що п'ять респондентів вважають, що використовуватимуть Вікіпедію частково, тоді як один – не використовуватиме взагалі.

- 20 із 24 учителів фізики переконані в необхідності використання Вікіпедії, зокрема її *порталу «Фізика»,* де є цікаві факти, біографії видатних учених, опис різноманітних закономірностей, матеріали з історії фізики, її базові поняття, фізичні константи, список лауреатів Нобелівської премії в галузі фізики, перелік наукових фахових видань з фізико-математичних наук тощо. Також можна переглянути матеріали з фізики у братніх проектах (*вікіновинах, вікіцитатнику, вікікнигах, вікіджерелах, вікікоммонз*).

- Із 22 учителів зарубіжної літератури 5 вважають, що нічого з Вікіпедії використати неможливо, 12 – можливо частково, 5 – безперечно можна використати. Цікавим та корисним учителю зарубіжної літератури буде *портал «Література»,* що містить велику кількість категорій (література за періодами, історія літератури, драматургія, журналістика, книги за авторами та ін.), *братні мистецькі портали* (філософія, українська література, Гаррі Поттер, кінематограф, мистецтво, біографії).

- 13 із 15 учителів англійської мови можуть використати україномовний *Вікісловник* (<http://uk.wiktionary.org>) – багатомовний словник з вільним наповненням, де зібрані й повсякчас поповнюються тлумачення й переклади українських слів, а ще – переклади слів і висловів з інших мов. Крім того, вчителі англійської мови можуть працювати з найбільш наповненою *англомовною Вікіпедією.*

Результати відповідей на запитання «*Наскільки добре Ви зрозуміли свою роль у наповненні україномовної Вікіпедії?*» націлюють на думку, що вчителі все-таки стануть дописувачами україномовної Вікіпедії (рис. 7).

Рис. 7. Розуміння вчителями своєї ролі у наповненні україномовної Вікіпедії (після прослуховування лекції)

Результати проведеного дослідження дають підстави зробити наступні висновки:

1. Слухачі курсів (крім учителів інформатики) переважно мають початковий рівень роботи на комп'ютері.

2. Майже половина педагогів не використовує комп'ютерні технології у своїй роботі, і лише 2 – використовують Вікіпедію.

3. До прослуховування лекції на тему «Педагогічний потенціал вікі-енциклопедії та її використання у навчально-виховному процесі» більшість педагогів нічого не знали про Вікіпедію.

4. Після ознайомлення з Вікіпедією переважна більшість учителів відзначили можливість її використання при викладанні своїх предметів та зрозуміли свою роль у наповненні україномовної Вікіпедії.

Соціальний сервіс Вікі забезпечує нові можливості для ефективної групової взаємодії педагогів та учнів щодо колективного створення інформаційних ресурсів.

Зазвичай ми зустрічаємося з небажанням учителів освоювати комп'ютерні технології. Воно викликане незнанням, а незнання, у свою чергу, породжує небажання. Незнання викликані наступними причинами:

- страх учителя вивити свою некомпетентність перед учнями;
- страх учителя від усвідомлення того, що наявна велика різниця між швидкістю розвитку інформаційних технологій та його (учителя) можливостями;

- складність в опануванні азами комп'ютерної грамотності самостійно або в удосконаленні набутих навичок у рамках підвищення кваліфікації;

- відсутність вільного доступу кожного вчителя до комп'ютерної техніки та мережі Інтернет;

- відсутність методики використання ІКТ у процесі викладання конкретного предмета;

- складність у застосуванні навчального ППЗ безпосередньо на уроці;

- відсутність будь-якого стимулювання вчителя у цьому напрямку тощо [7].

Проведене дослідження дає підстави виокремити наступні **рекомендації**:

I. Органам управління освітою різних рівнів:

1.1. Вивчити якість підключення ЗНЗ до глобальної мережі Інтернет та спланувати конкретні дії з метою реалізації реального доступу до Інтернету, особливо у сільській місцевості.

1.2. Створити сучасну матеріальну базу для творчої педагогічної діяльності (бібліотеки, комп'ютери, спеціалізовані кабінети, засоби мультимедіа тощо).

1.3. Проводити мотивацію та матеріальне стимулювання учителів, які використовують нові інформаційні технології, наповнюють Вікіпедію та її братні проекти новими матеріалами.

1.4. Надати реальний, а не декларативний доступ до комп'ютерів кожному вчителю, особливо в позаурочний час.

1.5. Створити умови для активного обміну досвідом між учителями, які починають використовувати ІКТ на уроках, і тими, що вже ефективно це впроваджують.

II. Інститутам післядипломної педагогічної освіти:

2.1. Ініціювати проведення навчання в рамках програми Intel® "Навчання для майбутнього", семінарів, майстер-класів провідних науковців, педагогів-новаторів.

2.2. Здійснювати підготовку вчителів до використання освітніх веб-ресурсів локальної та глобальної мереж.

2.3. Проаналізувати існуючі програми проведення курсів підвищення кваліфікації для вчителів щодо роботи з вікі-сервісами.

2.4. Запровадити тестування та перевірку вчителів на сформованість у них інформаційних компетентностей.

2.5. Сприяти навчанню вчителів щодо використання сучасних ІКТ-технологій, створювати та редагувати вікі-статті.

2.6. Розробити систему тематичних тренінгів та спецкурсів, які б давали можливість учителю, незалежно від його профілізації, підвищувати свої навички і знання з ІКТ у рамках курсів підвищення кваліфікації в міжкурсовий період.

2.7. Здійснювати методичну підтримку вчителів при впровадженні інноваційних педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій, соціального сервісу Вікі у навчальний процес.

2.8. Сприяти розумінню учителями того, що україномовна Вікіпедія має стати нашим національним надбанням.

III. Учителям:

3.1. Ознайомитися із соціальним сервісом Вікі, україномовною Вікіпедією під час проходження курсів підвищення кваліфікації.

3.2. Долучатися до обговорення та редагування готових статей україномовної Вікіпедії.

3.3. Використовувати на своїх уроках статті з Вікіпедії – це сприятиме підвищенню в учнів мотивації до навчання та залученню їх до самостійної (індивідуальної, групової) дослідницької роботи на базі комплексного використання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій з метою підвищення якості навчання.

3.4. Працювати над розширенням україномовної Вікіпедії.

3.5. Доносити учням, колегам інформацію про Вікіпедію та її братні проекти.

3.6. Розвивати вміння працювати в команді, критично мислити, аргументовано оцінювати прочитане у ході створення статей до Вікіпедії.

3.7. Підвищувати загальний рівень інформаційної культури учнів як повноправних членів соціуму та активних учасників соціальних сервісів Вікі.

Ми переконані, що вагомих результатів можна досягти лише за умови поєднання діяльності таких трьох суб'єктів: органів управління освітою різних рівнів, інститутів післядипломної педагогічної освіти й учителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. VII щорічні Академічні читання пам'яті президента АН вищої школи України Віталія Іларіоновича Стріхи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.anvsu.org.ua/index.files/tchitannya.files/2010.files/Akademichni_chytannia_06_02_10_stattia.htm. – 2012. – 2 вересня.

2. Як редагувати Вікіпедію : довідник для новачків / упор. С. Д. Петров; за заг. ред. Є. В. Букета. – К. : Український пріоритет, 2012. – 44 с.

3. Вікіпедія: публікації про Вікіпедію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Публікації_про_Вікіпедію. – 2012. – 4 жовтня.

4. Носкова М. В. Проблема мотивації педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі / М.В.Носкова // Комп'ютер у школі та сім'ї : науково-методичний журнал. – 2009. – № 1. – С.6-10.

Дата надходження до редакції: 16.11.2012 р.